

Nieuwsbrief januari 2024

Op donderdag 25 januari 2024 zal Willem de Blécourt een lezing verzorgen. De lezing vindt plaats in het ARTO-theater, Het Klooster 5 in Schoonhoven. Vanaf 19.30 uur is de zaal geopend en is er de mogelijkheid een kopje koffie te drinken. De lezing begint om 20.00 uur. Iedereen is welkom, het is niet nodig een plaats te reserveren.

Maandlezing 25 januari 2024 Heksen in Schoonhoven en omgeving

* Eenige avonden achtereenvolgend in het begin van deze week schoolde eene groote menigte te zamen voor het huis van zekeren L. in de Lange Weistraat alhier. En geen wonder, er was een kind betooverd! In de bedstede, waar het sliep, vertoonden zich donkere bewegende schaduwplekken, die, op het kind vallende, dit onrustig maakten, en klaarblijkelijk deden worstelen met den Booze. Onder de menigte werd de naam gemompeld van eene oude vrouw, die het kind zou betooverd hebben. Het spel was dus behoorlijk compleet, en wie weet hoeveel zwarte kippen, die nog gelukkig in den kippenharem rondliepen, het treurig lot beschoren was van levend te worden gekookt, indien niet de oorzaak van het ongewone verschijnsel aan den dag was gekomen.

De tooverij dankte ditmaal haar ontstaan aan de verlichting. Op de beddeplank was een petroleumlampje geplaatst, zóó, dat de schaduw van die plank zich scherp tegen de achterwand van de bedstede afteekende. Indien nu een van de talloze vliegen, die de bedstede bewoonden, langs den rand dier plank liep, zag men daarvan de vergrootte schaduw even geheimzinnig opkomen, voortbewegen en verdwijnen. Het kind bleek bij nader inzien niet door de schaduwen maar door de vliegen zelf onrustig te worden!

Wellicht kan deze historie er toe bijdragen om een deel van het volk oindelijk eens wijzer te doen worden.

Schoonhoven beroept zich erop dat een van de laatste 'heksenprocessen' in Nederland werd gevoerd tegen de plaatselijk Marrigje Ariensdr. Zoals bekend, werd zij ter dood veroordeeld. Dit was evenwel niet het laatste proces in Nederland met dodelijke afloop.

De Blécourt zal kort aandacht besteden aan deze processen tegen tooveressen. Schoonhoven, en vooral haar omgeving, is ook interessant omdat daar het 'getover' zich tot in het begin van de twintigste eeuw (!) heeft voortgezet. Een van de laatst bekende gevallen dateert uit 1926 en vond plaats in Sliedrecht, slechts een 'boogscheut' van Schoonhoven. Gaat men in tegenovergestelde richting, dan is het nog iets korter naar Oudewater, waar nog steeds de zogenaamde heksenwaag te bezoeken is. Het grootste gedeelte van zijn lezing gaat echter over het voortleven van het idee dat sommige mensen anderen konden betoveren en wat daartegen te doen was.

De bronnen voor zijn verhaal zijn krantenberichten (zoals hiernaast uit de Schoonhovense Courant van 21 juli 1883) en volksverhalen. Aan de hand van enkele voorbeelden uit de Schoonhovensche Courant uit de periode 1870-1890 bespreekt hij hoe hij deze berichten interpreteert, want Schoonhoven lag midden in het gebied dat werd bestreken door de duivelbannersfamilie Lelie uit Gorinchem die actief was tussen Rotterdam en Gorinchem. Er was een 'dynamisch drietal' dat op elkaar inwerkte: de

betoverde, de tooveres, en de onttooveringsdeskundige. De Blécourt voegt daar de onderzoeker aan toe, want die heeft een grote invloed op hoe de bronnen worden geselecteerd en geïnterpreteerd.

Willem de Blécourt promoveerde op Termen van tooverij (SUN). Hij heeft talloze artikelen over het onderwerp geschreven en legt thans de laatste hand aan een groot overzichtswerk, The Cat and the Cauldron (OUP). Een Nederlandstalig boek zal eind 2024 verschijnen.

Noteert u deze data in uw agenda?

donderdag 25 januari 20.00 uur (ARTO-theater) Willem de Blécourt - Heksen, tovenaars en genezers.

dinsdag 6 februari 19.00 (bibliotheek) Aart Zwijnenburg – AZS meubelen.

donderdag 29 februari 20.00 uur (ARTO-theater) Ineke de Visser - Verduurzaming van monumenten.

dinsdag 19 maart 19.00 uur Dick van den Berg - Familieverhalen: de kunst van het herinneren.

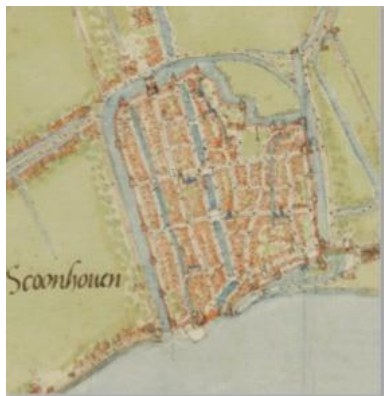
donderdag 28 maart 19.30 uur (ARTO-theater) Algemene jaarvergadering en een lezing door Ad de Vaal over de geschiedenis van de Fonteynkoek.

donderdag 25 april 20.00 uur (ARTO-theater) Mariëlla Beukers - Wijnbouw in het middeleeuwse Schoonhoven

zaterdag 4 mei Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet

donderdag 30 mei 20.00 uur (ARTO-theater) - lezing

Schoonhovologie 2024

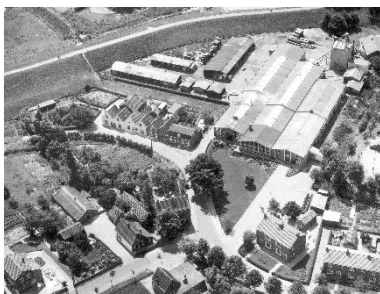

Er zijn nog **drie** plekken beschikbaar in de cursus Schoonhovologie. We starten op de **24^e januari 2024** en de cursus loopt door tot in april 2024. In deze cursus krijgt u inzicht in de geschiedenis van Schoonhoven. In 12 lessen wordt door ervaren docenten de grote lijnen van de geschiedenis behandeld, van het ontstaan van de stad, de middeleeuwse geschiedenis, de ontwikkeling van de stad in de Republiek tot de economische ontwikkelingen in de 19^e en 20^e eeuw en de zilvergeschiedenis van Schoonhoven. Deelname aan de cursus Schoonhovologie kost €99,- voor leden van HVS. De cursus wordt gegeven op woensdagavonden in het gebouw van de bibliotheek, Spoorstraat 3A in Schoonhoven. De lessen beginnen om 19.30 uur en worden uiterlijk 22.00 uur afgerond. De inhoud van de cursus wordt beschreven op de [website](#), daar kunt u zich

ook aanmelden voor deelname.

Heeft u vragen, stuur dan een berichtje naar secretaris@historischeverenigingschoonhoven.nl

HOP Schoonhoven: AZS Meubelen en familieverhalen

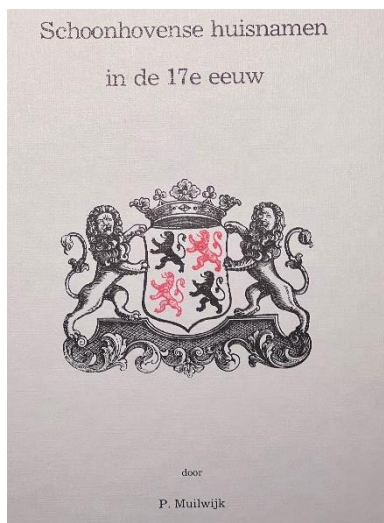
Op **dinsdag 6 februari** (19.00 – 20.30 uur) vertelt Aart Zwijnenburg over AZS meubelen, de onderneming die in 1952 vanuit Lekkerkerk neerstreek in Schoonhoven. Het bedrijf breidde zich gestaag uit tot één van de grootste meubelfabrieken van het land. Naast de solide (Jumbo) tafels, werden ook stoelen naar ontwerp van befaamde meubelmakers als Gerard Geytenbeek en Jack Crebolder gemaakt. In 1987 werd de fabriek verkocht en niet lang daarna gesloten. Het oude AZS-terrein wordt momenteel herontwikkeld tot een kleinschalige woonwijk met een zorglocatie van Gemiva.

Op **dinsdag 19 maart** (19.00 - 20.30 uur) zal documentairemaker Dick van den Berg een lezing verzorgen onder de titel **Familieverhalen: de kunst van het herinneren**. Naast zijn diverse werkzaamheden als filmer

legt hij al 16 jaar onder de vlag 'FamilieDocumentaire' persoonlijke levensverhalen vast op beeld. Vaak denken mensen dat ze niets bijzonders te vertellen hebben, maar juist ook de alledaagse belevenissen zijn het waard om vast te leggen. Tijdens de lezing vertelt Dick over het belang van het delen van herinneringen en laat hij zien op welke manieren herinneringen kunnen worden vastgelegd.

De lezing vindt plaats in de Bibliotheek Schoonhoven, Spoorstraat 3a en start om 19:00 uur
De lezing is gratis, **wel van tevoren aanmelden** bij de Bibliotheek Schoonhoven per [mail](mailto:) of telefonisch op: 0182-385406

Index Schoonhovense huisnamen in de 17e eeuw

Een dubbelnummer van het tijdschrift H.E.K. (6e jaargang nrs 2 en 3) Als eerbetoon aan Piet Muilwijk, die zoveel betekent heeft voor het blootleggen van de oude bronnen die de geschiedenis van Schoonhoven vertellen, is zijn boekje gedigitaliseerd en van handige bookmarks voorzien. Aangevuld met andere gegevens over straat- en huisnamen – Muilwijk was nog lang niet klaar toen zijn boekje verscheen – uit het boek 'Schoonhoven' van Dr. Ir. J.C. Visser en 'De Uithangtekens van Schoonhoven' van C.J. Ooms-Korteweg is het de wens dit document verder te laten groeien als een actief document waarin nieuwe ontdekkingen genoteerd worden en onderzoekers handig informatie kunnen putten.

Nu is de [index Schoonhovense huisnamen](#) digitaal te raadplegen op onze site.

Een nieuwe cumulatieve index voor de H.E.K.

'Wie schrijft, die blijft'. Maar is dat ook zo? De Historische Encyclopedie Krimpenerwaard kende 39 jaargangen en bestond van 1976 (links de opening van het eerste nummer) tot en met 2015. Tientallen auteurs onderzochten en schreven aanvankelijk op de typemachine en zonder gebruik van digitale archieven hun artikelen. Het tijdschrift was er voor de leden en met af en toe een extra uitgave die dankzij sponsoren in een grotere oplage kon worden gemaakt. Voor de mensen, die veel later interesse krijgen voor lokale geschiedenis, zijn de artikelen alleen te raadplegen via het streekarchief of Historisch Ontmoetingspunt.

Als eerbetoon aan al die schrijvers en hun onderzoek heeft Hans Fokker de cumulatieve index (uitgave 2010) en de aanvulling hierop (2015) opnieuw opgesteld en digitaal beschikbaar gemaakt. De intentie is belangstelling voor de artikelen opnieuw te wekken en het vinden en lezen ervan te vergemakkelijken. Hans is zo gelukkig geweest alle uitgaven na 2015 nog te bemachtigen en kon daarmee de index opnieuw opstellen en verbeteren waar nodig bleek. Daarbij maakte hij de keuze de Romeinse nummering los te laten en de nummering die de kaft van elke uitgave aanhield te gebruiken: eerst de jaargang, gevolgd door het nummer van dat jaar en tot slot het eerste paginanummer. Hij eindigt met 'ik spreek de wens uit dat het zover komt dat alle uitgaven openbaar digitaal beschikbaar zijn. Tot die tijd zijn we aangewezen op de genoemde vindplaatsen en verzamelaars.'

Voor iedereen de [cumulatieve index](#) nu al op onze website te raadplegen.

De Zilver Histograaf Schoonhoven

De redactie van de Zilver Histograaf Schoonhoven heeft de vier verschenen kwartaal-uitgaven van 2023 gebundeld tot [een jaarboek](#) en registers op de namen, grafieken en tabellen samengevoegd. Alles is goed doorzoekbaar en te vinden met links, hyperlinks en jumpers.

Uit het Bestuur

Het bestuur is in januari nog niet bijeengekomen, de volgende bestuursvergadering staat gepland op 22 januari. In de vergadering zal zeker gesproken worden over het bericht dat er plannen zijn voor woningbouw in het Hofland. De HVS werkt natuurlijk graag mee aan het aanpakken van de woningbouw in en om Schoonhoven, de stad is geen openluchtmuseum, maar het hoeft geen betoog dat vanuit cultuurhistorisch oogpunt geen slechtere locatie voor woningbouw te bedenken is. Het is niet voor niets een gebied dat door de [gemeente](#) aangemerkt is als een gebied met 'hoge cultuurhistorische waarde'. In de toelichting staat o.a. 'Het 13e eeuwse Hofland is onderdeel van het voormalige kasteelterrein van Schoonhoven. Het gebied werd aangelegd in opdracht van de adellijke familie van Jan I van der Leede. De kavelrichting van het terrein is opvallend. In de omliggende polders is de kavelrichting noord-zuid georiënteerd. In deze polder is de kavelrichting oost-west. Deze karakteristiek verwijst naar de ontginningsgeschiedenis van het gebied en de rol van het Hofland als restontginning.'

Er zijn ongetwijfeld in het buitengebied betere locaties te vinden.

Peter van der Zwaal
secretaris, 19 januari 2024

